

Hestevelferd.no sitt innspill til dyrevelferdsmeldingen

Hestevelferd.no er et nettsted som har drevet systematisk opplysningsarbeid og forskningsformidling knyttet til hestens naturlige atferd og behov siden 2020.

Med økt kunnskap og en voksende interesse for hestevelferd, er det vårt håp at regjeringen nå legger vitenskapelig basert kunnskap til grunn for den nye dyrevelferdsmeldingen.

Våre innspill og tiltaksforslag omhandler følgende temaer:

- 1. Forskningsbasert kunnskap må ligge til grunn for alle beslutninger**
- 2. Oppstalling og utetid**
- 3. Sosial kontakt med andre hester**
- 4. Størrelse og kvalitet på luftegårder**
- 5. Drikkevann**
- 6. Utstyr og treningsmetoder som er vist å forårsake smerter**
- 7. Treningsmetoder som er vist å bidra til god velferd**
- 8. Føll og unghester**
- 9. Sko**

1. Forskningsbasert kunnskap må ligge til grunn for alle beslutninger

De siste årene har det kommet stadig flere vitenskapelige publikasjoner om hest og velferd. Det er i dag bred faglig enighet om at hesten har tre grunnleggende behov:

Mulighet for fri bevegelse, mulighet for sosial kontakt med andre hester og tilstrekkelig tilgang på grovfôr av riktig kvalitet ⁽¹⁾.

Fra studier på ferale hester vet vi at når hestene kan velge selv, bruker de opptil 16 timer i døgnet på å spise et utvalg av gress, busker og blader. De beveger seg langsomt over store områder og holder sammen i grupper. Studier på tamhesters tidsbruk indikerer at domestiseringsprosessen ikke har hatt vesentlig innvirkning på dens behov for å utføre spise- og bevegelsesatferd på lik linje med ferale hester ⁽²⁾.

Forskning viser også at når et eller flere av disse behovene ikke dekkes, er det sannsynlig at hestens velferd blir negativt påvirket ⁽¹⁾.

I velferdsspørsmål står hesten i en særstilling sammenlignet med produksjonsdyr og kjæledyr fordi mange mennesker har sterke personlige, sportslige og økonomiske interesser knyttet til hestene sine. Det er veldig viktig at slike interesser ikke får komme foran hensynet til hestens beste.

2. Oppstalling og utetid

Dagens Forskrift om velferd for hest inneholder en rekke anbefalinger om å ta hensyn til hestens behov, blant annet ved at de bør holdes i grupper med tilgang til beite. Til tross for dette er normen i flere hestemiljøer i dag allikevel oppstalling i individuelle bokser, med varierende utetid alene i luftegård.

Den varierende oppstallingspraksisen i ulike hestemiljøer gjenspeiles i undersøkelsen «Hvordan holdes hest i Norge?» fra 2015. Her så man at hester av kaldblodstype var mest ute i luftegård og oftest i gruppe, mens spranghester holdes kortest tid ute og er minst i gruppe med andre hester ⁽³⁾.

Den samme undersøkelsen viser også at oppstalling i enkeltboks er den vanligste måten å holde hest på i Norge. Dette bekreftes i en mindre undersøkelse som ble utført i samarbeid mellom UM og Det Norske Travelskap, der man ønsket å kartlegge hvordan travhester i Norge oppstalles. Resultatene viste at 84 % av travhestene stod oppstallet innendørs i enkeltbokser, ofte i bygg som er gamle ombygde fjøs med mangelfull ventilasjon ⁽⁴⁾.

2.1 Individuelle bokser

Et av de vanligste argumentene for å holde hester på individuelle bokser er at det er praktisk for oss mennesker. Det er et lite areal som skal holdes rent, det er enkelt å få etter individuelle behov, og hesten er «klar til bruk» når eier ønsker det.

For hestens del, er det derimot publisert en rekke forskningsartikler som viser at hester som over tid holdes i individuelle bokser viser flere atferdsmessige indikasjoner på dårlig velferd. Disse inkluderer aggresjon, stereotypisk atferd, depresjonslignende tilstander, og stressrelatert atferd ^(1, 5, 6). Slike tegn skal alltid tas på alvor og tolkes som et varseltegn på mulig lidelse. Stereotypisk atferd må ikke avfeies som «stallvaner» eller lignende ⁽⁷⁾.

I tillegg kommer økt forekomst av fysiske problemer som opphovnede bein ⁽⁸⁾, kolikk og luftveisproblemer ⁽⁹⁾.

Alvorlighetsgraden av velferdsutfordringene knyttet til oppstalling på boks henger antakelig sammen med hvor mange timer i døgnet hesten holdes i boksen, men det er ikke konsensus om en eventuell grense for hvor lenge hesten tåler å holdes innesperret.

I en fransk forskningsstudie der man brukte blant annet forekomsten av stereotypisk atferd som mål på velferd, fant man at hester som er ute i paddock mer enn 25 % av døgnet (6 timer) har mindre sannsynlighet for å vise ulik stereotyp atferd, enn hester som er ute i paddock i mindre enn 17 % av døgnet (4 timer) ⁽¹⁰⁾.

På Equine Science Society konferansen i 2021 ble det presentert en studie der man har sett at ridehester (ridd på hobbynivå) som holdes ute i luftegård i mer enn tolv timer hver dag, har vesentlig mindre forekomst av sene- og leddbåndskader enn hester som er mindre enn tolv timer i luftegård hver dag ⁽¹¹⁾.

«Hestehold i Norge» undersøkelsen viser at på vinterstid står 11,9 % av hester oppstallet i individuelle bokser i luftegård i 0 - 4 timer om dagen og 53,1 % står i luftegård i 5 – 10 timer om dagen ⁽³⁾. Travhester i Norge står oftest i luftegård 4 - 8 timer om dagen ⁽⁴⁾.

2.2 Spiltau

Oppbinding på spiltau er et svært inngripende tiltak i hestens liv. Det er en gammeldags oppstallingsform som ikke hører hjemme i 2022, og bruken må fases ut.

Det er vist at hester oppstallet på spiltau har vesentlig høyere forekomst av luftveisproblemer og problemer knyttet til hevelser i beina, sammenlignet med hester som står på boks ⁽¹²⁾.

I et diskusjonsdokument utformet for bruk innad i EU, argumenteres det for at bruk av spilt bør fases ut nettopp fordi slik oppstalling fører til mangel på bevegelsesfrihet, samt at hesten ikke får oversikt over omgivelsene sine fordi den står bundet med hodet mot veggen ⁽¹³⁾.

Danmark har hatt forbud mot å holde hester på spiltau siden 2011 ⁽¹⁴⁾.

I Sverige er det ikke lov å holde hest på spiltau i bygg som er satt opp etter 1. mars 2019. I eldre bygg kan hester holdes på spilt i maksimalt 16 sammenhengende timer ⁽¹⁵⁾.

2.3 Løsdrift

Løsdrift i gruppe er den oppstallingsformen som best ivaretar hestens velferd, blant annet ved at de grunnleggende behovene for bevegelse og samvær med andre hester blir dekket.

En løsdriftstall med tilstrekkelig tilgang på inneområder er en driftsform som er svært godt egnet for norske forhold. Store deler av året er det både mye nedbør og mye vind, og en oppstallingsform som gir hestene mulighet til å velge selv om de vil være inne eller ute er klart å foretrekke. I tillegg kommer mulighet for å søke ly fra sol og insekter på sommeren.

Det må stilles krav til kvalitet på løsdriften. Særlig er det viktig at hestene har mange nok tørre spiseplasser og store nok tørre arealer til å ligge/hvile. Man vet at hestene sover i lengre sammenhengende perioder når arealet på liggehallen økes ⁽¹⁶⁾.

Det er fullt mulig å bygge løsdriftsanlegg for hest som også ivaretar praktiske hensyn til eiere og ryttere. En stor hall kan innredes både med flere innganger for hestene, flere steder for hvile, og med opplegg for separat fôring, vaskespilt, oppbindingsplasser og alle vanlige fasiliteter man ønsker.

Det er i denne sammenhengen relevant å trekke paralleller til løsdriftskravet for storfe der det er innført krav om hold på løsdrift og laget en overgangsordning som inkluderer endelig dato for avvikling av båsfjøs ⁽¹⁷⁾.

Hold på løsdrift er også vist å kunne være fordelaktig for hestens sportslige prestasjoner:

I en studie der man sammenlignet restitusjon hos travhester på løsdrift og hester oppstallet på boks, fant man at hestene på løsdrift viste raskere restitusjon ved at de hadde bedre appetitt og ikke hovnet opp i beina slik som bokshestene gjorde ⁽⁸⁾.

En svensk studie har sammenlignet ulike velferdsparametere hos rideskolehester som holdes på løsdrift og rideskolehester som holdes på boks/spiltau. Resultatene viste at hestene på løsdrift hadde generelt bedre velferd, blant annet ved de har vesentlig mindre forekomst av kolikk og luftveisproblemer, er i mindre grad overvektige og viser raskere sårheling ⁽⁹⁾.

Tiltaksforslag knyttet til oppstalling:

- Innføring av krav om at hest skal holdes i grupper på løsdrift. Vi foreslår at det stilles krav til at nye anlegg skal bygges som løsdrift, og at det samtidig settes en dato for endelig avvikling av hold på individuelle bokser/spiltau.
- Fase ut bruk av spiltau ved å forby innstallering av spiltau i nybygg, samt sette en dato for endelig avvikling.
- Innføre en øvre grense på 8 sammenhengende timer for hvor lenge en hest kan stå oppbundet på spiltau.
- Innføre krav om minimum 14 timer utetid i luftegård hver dag for hester som holdes oppstallet på spiltau.
- Innføre en øvre grense på 12 sammenhengende timer for hvor lenge en hest kan holdes på boks.
- Innføre krav om minimum 10 timer utetid i luftegård hver dag for hester som holdes oppstallet i individuelle bokser.
- Innføre en anbefaling om at hester som holdes oppstallet i individuelle bokser eller spiltau, bør holdes mer enn 12 timer i luftegård hver dag for å forebygge atferdsproblemer, fysiske skader, og andre velferdsmessige utfordringer.
- Øke kravene til størrelse på liggehaller i løsdrift fra dagens krav på 7,2 m² pr stor hest, til 18 m² pr stor hest.
- Øke krav til minimumsstørrelse på boks for stor hest fra til 9 m² til 12,25 m² (3,5 m x 3,5 m).
- Innføring av et nasjonalt register for hestehold og oppstallingsforhold. Staller med mer enn ti hester har meldeplikt til Mattilsynet, og et register kan baseres på data som innrapporteres i denne sammenheng.
- Bidra til å øke kunnskap om norske oppstallingsforhold og velferd ved å finansiere relevante forskningsprosjekter.

3. Sosial kontakt med andre hester

Hesten er et sosialt dyr med et sterkt flokkinstinkt og stort behov for fysisk kontakt med andre hester.

Moderne forskning på dyrevelferd viser til viktigheten av å ikke bare unngå dårlig velferd, men også legge til rette for god velferd. For hestens del er vennlig sosial kontakt med andre hester det enkelttiltaket som i størst grad sikrer at velferdsnivået går fra å være nøytralt til godt ⁽¹⁸⁾.

Det innebærer at hestene har behov for å være fysisk sammen i den samme luftegården slik at de kan kommunisere, berøre hverandre og utføre gjensidig kroppspleie. At hestene kan se hverandre gjennom gitter eller over gjerder dekker ikke behovet for sosial kontakt.

I undersøkelsen «Hvordan holdes hester i Norge» ble 23 % av hestene som holdes oppstallet i individuelle bokser, holdt alene i luftegård. At hesten holdes alene i luftegård begrunnes ofte med frykt for skader på egen eller andres hester. I tillegg oppgir flere «at andre i stallen praktiserer det», som årsak til at hesten holdes alene ⁽³⁾.

Hester er i utgangspunktet ikke aggressive dyr og unngår typisk konflikt ved å trekke seg unna ⁽¹⁹⁾. For å minimere risikoen for skader når hester går sammen ute er det derfor viktig at hestene har stor nok plass (se pkt. 4 Størrelse og kvalitet på luftegårder).

Utover dette, viser også forskning at skadeforekomsten ikke øker for hester som blir holdt i grupper, sammenlignet med når hestene står inne på boks ⁽⁵⁾. Det har også vært gjort undersøkelser som viser at hester som tidligere kun har stått inne fint kan vennestil å gå ute i luftegård, uten at dette medfører økt skaderisiko ⁽²⁰⁾.

Det er også gjennomført en forskningsstudie for nordiske forhold der man konkluderer med at den generelle frykten for skader når hester holdes sammen i grupper, antakelig er overdrevet ⁽²¹⁾.

3.1 Våre tiltaksforslag knyttet til sosial kontakt:

- Hester som holdes på boks eller spiltau må sikres et daglig minimumsantall timer ute i luftegård sammen med minst én annen hest.
- Det må legges til rette for at hester kan holdes i grupper ved å sette krav til minimumsstørrelse på luftegårder.

4. Størrelse og kvalitet på luftegårder

En undersøkelse i samarbeid mellom UMB og Det Norske travselskap tok sikte på å kartlegge hvordan travhester i Norge oppstalles. 96 % av hestene i undersøkelsen hadde tilgang på luftegård hver dag, men disse varierte mye i størrelse, enkelte var 30 -50 m² ⁽⁴⁾, mot anbefalte minimumsgrense på 300 m². I undersøkelsen «Hvordan holdes hester i Norge» viste resultatene at på vinterstid stod 35 % av hestene i luftegårder som er mindre enn 300 m² ⁽³⁾.

Det er ikke mulig for en hest å bevege seg fritt i alle gangarter i en luftegård som er 30 x 10 meter.

Flere forskningsstudier viser at aggresjon henger sammen med areal, og at større områder resulterer i færre aggressive interaksjoner ^(21, 22). Et annet velkjent tiltak for å minske aggresjon når hester går i grupper er å ha tilstrekkelig med ressurser som fôringsstasjoner, vannkilder, kløstolper og ly for vær og vind. Disse kan med fordel spres utover luftegården slik at hestene ikke må konkurrere om plassen rundt ressursene.

Til sammenligning er det i Danmark innført et minimumskrav på 800 m² meter ⁽¹⁴⁾.

Våre tiltaksforslag knyttet til størrelse og kvalitet på luftegårder:

- Innføring av minimumskrav til størrelsen på luftegårder på 20m x 40m.
- Innføring av anbefaling om å tilrettelegge luftegårder med trær, vegetasjon, liggehaller, leskur og andre miljøberikende tiltak.

5. Rent drikkevann

Å tørste regnes som en negativ følelse knyttet til fare for egen overlevelse. Derfor er kontinuerlig tilgang på rent drikkevann helt nødvendig for å hindre dårlig dyrevelferd ⁽¹⁸⁾.

I Danmark er det et krav at hester skal ha fri tilgang til drikkevann ⁽¹⁴⁾.

Vårt tiltaksforslag knyttet til rent drikkevann:

- Innføring av krav til at alle hester, uavhengig av oppstillingsform, skal ha kontinuerlig tilgang på rent vann.

6. Utstyr og treningsmetoder som er vist å forårsake stress og smerter

Både i hestesporten og til generell håndtering av hest finnes det mye utstyr som er utformet for at mennesker skal kunne kontrollere hesten på ulike måter. Noen eksempler er pisk, bitt, sporer, innspenningstøyler, neserem, brems, tungestropp og halsrem for å hindre krybbebiting og luftsluking. Med unntak av halsrem, sporer og pisk, virker slikt utstyr i all hovedsak på hestens hode, og er ment å bidra til rytters kontroll over hesten. Felles for dette utstyret er at det har potensiale til å hindre naturlig bevegelse, samt forårsake smerte, mentalt stress og pusteproblemer ⁽²³⁾.

Det er velkjent at stress og redsel hos hester bidrar til økt reaktivitet og konfliktatferd ⁽²³⁾. Man risikere dermed å komme inn en negativ spiral der hesten er vanskelig å kontrollere fordi rytteren prøver å oppnå kontroll ved bruk av smertefullt utstyr. I tillegg er det risiko for at hesten utvikler lært hjelpeløshet, en tilstand der den slutter å reagere på smertefulle stimuli, fordi den ikke har mulighet til å unnslipe årsaken til smertene.

6.1 Rollkür/hyperfleksjon av nakke og hals

Rollkür er en treningsmetode som innebærer at man tvinger hesten til ekstrem bøyning (hyperfleksjon) i nakke og hals slik at neseryggen til hesten er bak loddplan. I noen tilfeller bøyes hodet til hesten så mye at mulen og tenner berører brystets fremside (se vedlegg 2). Det er beskrevet i mange forskningsartikler at denne formen for ridning kan ha alvorlige negative konsekvenser for hestens velferd ^(23, 24, 25). International Society for Equine Science (ISES) kom i 2015 med en uttalelse angående tvunget endring av hestens hodeposisjon der de konkluderte med at det er så stor fare for at hyperfleksjon av nakken bidrar til dårlig hestevelferd at det er liten eller ingen grunn til at slik praksis er akseptabelt ⁽²⁶⁾.

I forbindelse med at Paris skal arrangere OL i 2024 har en gruppe ved det franske parlamentet utarbeidet en rapport til Den Internasjonale Olympiske Komité (IOC) der de kommer med en rekke anbefalinger for å best mulig ivareta hestens velferd under arrangementet. Et av tiltakene de foreslår

er et totalforbud mot å ri hesten slik at neseryggen havner bak loddrett plan (dvs at hestens mule peker innover mot bringen) ⁽²⁷⁾.

I Sveits har Rollkür og hyperfleksjon av nakken vært forbudt siden 2014 ⁽²⁸⁾.

Metoden er ikke tillatt ifølge Den Internasjonale Rytterorganisasjonens (FEI) eget reglement ⁽²⁹⁾, og eventuelle regelbrudd skal tas tak i av stewardene som jobber på stevnene. Det har dessverre vist seg ved gjentatte anledninger at det ikke er vilje og / eller kapasitet til å følge opp brudd på denne regelen ⁽³⁰⁾. Det at FEI ikke evner å etterfølge eget regelverk på dette området er antakelig grunnen til at både sveitsiske og franske myndigheter selv ser seg nødt til å forby slik ridning, nettopp for å ivareta hestens velferd.

Rollkür / hyperfleksjon forekommer også på norske stevner uten at noen griper inn (se vedlegg 3). Slik ridning får dermed ingen konsekvenser for rytter. Dette er grunnen til at vi ber om at også norske myndigheter forbyr Rollkür og beskytter hestene mot slik ridning.

I Norge har forbud mot Rollkür tidligere vært foreslått av Rådet for Dyreetikk ⁽³¹⁾.

6.2 Stramme neseremmer

En neserem holder hestens munn lukket og øker effekten av bittet. Rytteren oppnår med dette større kontroll over hesten. I dressurkonkurranser trekkes det i poeng dersom hesten viser motstand mot bittet ved for eksempel å gape, og slik bidrar en stram neserem til at rytteren unngår trekk i poeng.

Stramme neseremmer antas å forårsake vesentlig smerte, samt at bruken hindrer hesten i å utvise naturlig atferd, som å åpne munnen, tygge eller gjespe ⁽²⁰⁾. Det er også vist at stramme neseremmer forårsaker hevelser, bruskdannelse og / eller fortykning av beinvev på nesebeinet og / eller på kjeven, i området der neseremmen sitter ⁽³⁴⁾.

Tradisjonelle retningslinjer fastsetter at en neserem skal være så løs at det er mulig å plassere to fingre på høykant under remmen, ved hestens neserygg ⁽³²⁾.

I praksis viser det seg at denne retningslinjen ikke blir fulgt. I en undersøkelse av britiske, belgiske og nederlandske dressur- og feltritthester, var kun 7 % av neseremmene tilstrekkelig løse, mens nesten halvparten av neseremmene var så stramme at det ikke var plass til noen fingre under ⁽³³⁾.

Det har blitt hevdet at det er vanskelig å følge opp denne retningslinjen fordi det er usikkerhet rundt hvor mye «to fingre» egentlig er. For å løse dette problemene har ISES utviklet et verktøy; «ISES Noseband Taper Gauge» (se vedlegg 1) som svært enkelt kan brukes for å måle om neseremmen er korrekt tilpasset.

Ifølge FEI sin Steward manual er neseremmen tilstrekkelig løs dersom man får plass til én finger (index finger) under remmen, ved hestens kinn ⁽²⁹⁾. Dette er ikke i samsvar med ISES uttalelse fr 2019, der de anbefaler at man for å sikre god velferd, skal ha plass til to fingre under remmen, ved hestens neserygg. I den samme uttalelsen anbefales bruk av ISES Noseband Taper Gauge eller lignende verktøy for å kontrollere remmen, og de ber om at myndigheter må anerkjenne at gaping og forsøk på gaping fra hestens side er et tegn på smerter og dermed også et tegn på dårlig velferd ⁽³²⁾.

6.3 Tungestropp

Tungestropp er en rem som surres rundt tunga, slik at hestens ikke kan bevege den. Den brukes angivelig fordi enkelte travhester har tendens til å svelge tunga under løp. Slike stropper antas å forårsake betydelig smerter og mentalt stress ⁽²⁴⁾.

Forbud mot tungestropp har tidligere vært foreslått av Rådet for Dyreetikk ⁽³¹⁾.

6.4 Halsrem for å hindre luftsluking/krybbebiting

Halsrem brukes for å hindre hesten i å utføre stereotyp atferd som krybbebiting og luftsluking. Remmen antas å forårsake vesentlig mentalt stress og ubehag. Grunnen til dette er at remmen fysisk hindrer hesten fra å utføre en atferd som i utgangspunktet oppstod som en mestringsstrategi på grunn av frustrasjon knyttet til sosial isolering og mangel på fri bevegelse og / eller smerter fra magesår ⁽²⁴⁾.

Forbud mot bruk av halsrem for å hindre luftsluking/krybbebiting har tidligere vært foreslått av Rådet for Dyreetikk ⁽³¹⁾.

Våre tiltaksforslag knyttet til utstyr og treningsmetoder som forårsaker vesentlig smerte og ubehag:

- Forbud mot Rollkür og alle lignende treningsformer der rytter forårsaker overbøyning av hestens nakke og hals.
- Forbud mot å bruke stramme neseremmer.
- Krav om at generell kontroll av hester, utstyr og ridning på norske hestesportsarrangementer utføres av et uavhengig organ, dvs ikke av sportens egne forbund.
- Krav om at man skal benytte ISES Taper Gauge eller lignende verktøy for å kunne måle om neseremmer sitter korrekt på en systematisk, enkel og ikke-individavhengig måte.
- Forbud mot glidetøyler (Gramantøyler).
- Forbud mot tungestropp.
- Forbud mot halsrem for å hindre luftsluking / krybbebiting.

7. Treningsmetoder som er vist å bidra til god velferd

Tradisjonell hestetrening og ridning baserer seg på at rytter legger til et ubehagelig press / signal som hesten forsøker å unnsnippe. Når hesten gjør som rytteren ønsker, fjernes presset. Et eksempel er når rytter trekker i tøylen for å stoppe hesten. Trekkingen fører til ubehag eller smerte i hestens munn, men når hesten stopper, slipper rytteren tøyletaket.

Denne formen for læring er forbundet med vesentlige velferdsproblemer, som smerter i seg selv, og frykt for smerter før de oppstår ⁽²⁴⁾. Det er vist at hester trent på denne måten blir mer passive og pessimistiske ⁽³⁵⁾. Derfor er også slik trening ansett som utdatert og gammeldags i miljøer der man

trener andre dyr, for eksempel i dyrehager. Her brukes i all hovedsak belønningsbaserte metoder der man ønsker at dyret skal jobbe for å oppnå et gode, i stedet for å unngå ubehag. Dette er vist å bedre velferden til svært mange ulike dyr, blant annet neshorn, antiloper, mus, primater, hunder og ulver⁽³⁶⁾.

I hesteverdenen er det et svært stort potensial for bruk av belønningsbaserte metoder.

Hester som er trent på denne måten er vist å lære raskere, er enklere å motivere, er mer utforskende, viser mer vennlig adferd og mindre problematisk adferd i treningsammenhenger. I tillegg har de bedre hukommelse og viser en mer positiv holdning overfor treneren / eier⁽³⁶⁾.

Våre tiltaksforslag knyttet til treningsmetoder som er vist å bidra til god velferd

- Bidra til å spre informasjon om belønningsbasert hestetrening ved å utforme infomateriale, videoer og forelesningsserier for norske rideskoler.
- Høyne kompetansen til ridelærere og trenere ved å utvikle relevante kurs og etterutdanninger.

8 Føll og unghester

9.1 Avvenning av føll

Under naturlige forhold avvennes føllet oftest en gang når det er mellom 9 og 12 måneder gammelt. Føllet beveger seg gradvis lengre vekk fra hoppa, slutter etter hvert å die, samtidig som det spiser mer gress eller høy, og får et større sosialt nettverk. Hele prosessen skjer over flere måneder⁽³⁷⁾.

Mange skiller føllet fra hoppa ved 4-7 måneders alder. En slik kunstig avvenning er hovedårsaken til stress hos føll og kan ha skadelige langtidseffekter, som for eksempel utvikling av stereotyp adferd⁽³⁷⁾. Dette anses som en åpenbar årsak til dårlig velferd hos føll.

Det er likevel mulig å innføre rutiner som gjør prosessen enklere for både føll og hoppe.

I en studie har forskerne sammenlignet føll som brått ble tatt fra hoppa, med føll som ble gradvis avvent. Føllene som ble gradvis avvent, var skilt fra hoppa med et gjerde i en måned før de ble skilt permanent. Føllene i denne studien var ca. 8 mnd. gamle ved slutten av studien.

Føllene som hadde blitt gradvis avvent fra hoppa viste mindre stresssymptomer enn de som ble brått separert. De var også mer nysgjerrige og mindre redde for mennesker. En gradvis avvenning var også mindre stressende for hoppene⁽³⁸⁾.

9.2 Start av toåringer

I Forskrift om velferd for hest står det blant annet at "bruken av hest skal tilpasses hestens alder". Vi mener at dagens praksis med å starte toåringer i trav- og galoppløp strider mot dette formålet ^(39, 40). En to år gammel hest er ikke ferdig utviklet.

Til sammenligning skal hester som skal brukes i hestesentre, ifølge den samme forskriften, være minst fire år gamle.

Våre tiltaksforslag knyttet til føll og unghest:

- Innføring av krav til gradvis avvenning av føll som er minimum 10 måneder gamle.
- Forbud mot å holde hester under to år alene.
- Forbud mot at toårige trav- og galopphester kan starte løp.

9. Sko

I de siste årene har det kommet stadig mer forskning som indikerer at praksisen med å sette jernsko på hesten, bør revurderes. Det er vist at høver med jernsko er vesentlig kaldere enn uskodde høver ⁽⁴¹⁾. Særlig med tanke på at flertallet av dagens hester står inne på boks mesteparten av døgnet, bør dette gi grunnlag for flere undersøkelser med tanke på blodsirkulasjon, støtdemping, og generell belastning.

Det er økende interesse for å holde hester uten jernsko. For øyeblikket pågår det et forskningsprosjekt ved Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) og Agria, der foreløpige funn viser at en barfot hov beveger seg med større fleksibilitet enn en hov skodd med jernbeslag ⁽⁴²⁾.

Når hesten går uten jernsko, benytter man seg gjerne av annen beskyttelse, for eksempel «hov boots» som er en form for sko man kan ta av og på etter behov. Man kan for eksempel ha den på under trening, og ta den av når hesten settes ut i luftegården.

Våre tiltaksforslag knyttet til sko:

- Bevilge forskningsmidler til relevante prosjekter.

Vi takker for mulighet til å gi dette innspillet. Vedlagt ligger kilder og vedlegg.

Med vennlig hilsen

Tone Lindholm (leder Hestevelferd.no), Iris Alm og Crispin Parelius Johannessen

Kilder

- 1) Krueger, K.; Esch, L.; Farmer, K.; Marr, I. Basic Needs in Horses? —A Literature Review. *Animals* 2021, 11, 1798.
- 2) Auer, U.; Kelemen, Z.; Engl, V.; Jenner, F. Activity Time Budgets—A Potential Tool to Monitor Equine Welfare? *Animals* 2021
- 3) Bøe, Knut & Mejdell, Cecilie & Jørgensen, Grete. (2015). Hvordan holdes hester i Norge? *Norsk Veterinærtidsskrift*. 127. 297-291.
- 4) Jørgensen, Grete & Borsheim, Linn & Kirkeby, Therese & Bøe, Knut. (2010). Oppstalling av travhest i Norge: resultater fra en spørreundersøkelse. 122.
- 5) Mach, N., Lansade, L., Bars-Cortina, D. et al. Gut microbiota resilience in horse athletes following holidays out to pasture. *Sci Rep* 11, 5007 (2021)
- 6) Ruet A, Lemarchand J, Parias C, Mach N, Moisan MP, Foury A, Briant C, Lansade L. Housing Horses in Individual Boxes Is a Challenge with Regard to Welfare. *Animals (Basel)*. 2019 Aug 28;9(9):621
- 7) Henderson, Antonia. (2007). Don't Fence Me In: Managing Psychological Well Being for Elite Performance Horses. *Journal of applied animal welfare science: JAAWS*. 10. 309-29.
- 8) Jansson A., Connysson M. and Rhodin M, Final report from project: Effects of housing system on recovery after exercise in horses, SLU 2018
- 9) Yngvesson J, Rey Torres JC, Lindholm J, Pättiniemi A, Andersson P, Sassner H. Health and Body Conditions of Riding School Horses Housed in Groups or Kept in Conventional Tie-Stall/Box Housing. *Animals (Basel)*. 2019 Feb 26;9(3):73
- 10) Lesimple, C., Poissonnet, A., & Hausberger, M. (2016). How to keep your horse safe? An epidemiological study about management practices. *Applied Animal Behaviour Science*, 181, 105–114.
- 11) Reilly, A. C., & Bryk-Lucy, J. A. (2021). 143 Incidence of soft tissue injury and hours of daily paddock turnout in non-elite performance horses. *Journal of Equine Veterinary Science*, 100, 103606.
- 12) Popescu, S., Lazar, E., Borda, C., Niculae, M., Sandru, C., & Spinu, M. (2019). Welfare Quality of Breeding Horses Under Different Housing Conditions. *Animals*, 9(3), 81.
- 13) EU, Discussion paper Guide to good animal welfare practice,
- 14) Danske Love, Hesteloven hentet 17.08.2022 URL: <https://danskelove.dk/hesteloven>
- 15) Jordbruksverket, Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:17) om hästhållning.
- 16) Kjellberg L, Yngvesson J, Sassner H, Morgan K. Horses' Use of Lying Halls and Time Budget in Relation to Available Lying Area. *Animals (Basel)*. 2021 Nov 10;11(11):3214
- 17) Lovdata, Forskrift om hold av storfe, URL: [Forskrift om hold av storfe - Kapittel VI. Ikrafttredelse og overgangsordninger - Lovdata](#), hentet 01.09.2022

- 18) Mellor, D. (2017). Operational Details of the Five Domains Model and Its Key Applications to the Assessment and Management of Animal Welfare. *Animals*, 7(12), 60.
- 19) *Equine Behaviour, A Guide for Veterinarians and Equine Scientists*, Paul McGreevy, Elsevier Health Sciences, 4. okt. 2012
- 20) Lesimple, C., Reverchon-Billot, L., Galloux, P., Stomp, M., Boichot, L., Coste, C., ... Hausberger, M. (2020). Free movement: A key for welfare improvement in sport horses? *Applied Animal Behaviour Science*, 104972.
- 21) Keeling, L. J., Bøe, K. E., Christensen, J. W., Hyypä, S., Jansson, H., Jørgensen, G. H. M., ... Hartmann, E. (2016). Injury incidence, reactivity, and ease of handling of horses kept in groups: A matched case control study in four Nordic countries. *Applied Animal Behaviour Science*, 185, 59–65.
- 22) Majecka, K., & Klawe, A. (2017). Influence of Paddock Size on Social Relationships in Domestic Horses. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 21(1), 8–16.
- 23) Mellor DJ. Mouth Pain in Horses: Physiological Foundations, Behavioural Indices, Welfare Implications, and a Suggested Solution. *Animals (Basel)*. 2020 Mar 29;10(4):572.
- 24) McGreevy, P.; Berger, J.; de Brauwere, N.; Doherty, N.O.; Anna Harrison, A.; Fiedler, J.; Jones, C.; McDonnell, S.; McLean, A.; Nakonechny, L.; et al. Using the five domains model to assess the adverse impacts of husbandry, veterinary, and equitation interventions on horse welfare. *Animals* 2018, 8, 41.
- 25) McLean, A. N., & McGreevy, P. D. (2010). Horse-training techniques that may defy the principles of learning theory and compromise welfare. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 5(4)
- 26) ISES; PosStat Head Position, 2015
- 27) *Horses and People*, URL: Full Report Horse Welfare Overhaul for Paris 2024, hentet 29.08.22
- 28) The Swiss Federal Council, URL: Animal Protection Ordinance 455.1
- 29) FEI, *Dressage-Stewards-Manual-2019_clean_update*10.11.21
- 30) Taylor, Julie, 'I Can't Watch Anymore': The Case for Dropping Equestrian from the Olympic Games, Epona Media AS, 2022
- 31) Rådet for Dyreetikk, Uttalelse om hestehold, mai 2011
- 32) ISES; PosStat Noseband, 2019
- 33) Doherty O, Casey V, McGreevy P, Arkins S (2017) Noseband Use in Equestrian Sports – An International Study. *PLoS ONE* 12(1): e0169060.
- 34) Pérez-Manrique, L., León-Pérez, K., Zamora-Sánchez, E., Davies, S., Ober, C., Wilson, B., & McGreevy, P. (2020). Prevalence and Distribution of Lesions in the Nasal Bones and Mandibles of a Sample of 144 Riding Horses. *Animals*, 10(9), 1661.
- 35) Briefer Freymond, S., Briefer, E. F., Zollinger, A., Gindrat-von Allmen, Y., Wyss, C., & Bachmann, I. (2014). Behaviour of horses in a judgment bias test associated with positive or negative reinforcement. *Applied Animal Behaviour Science*, 158, 34–45.

36) M. Hausberger, M. Stomp, C. Sankey, S. Brajon, C. Lunel, S. Henry, Mutual interactions between cognition and welfare: The horse as an animal model, *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, Volume 107, 2019

37) Henry S, Sigurjónsdóttir H, Klapper A, Joubert J, Montier G, Hausberger M. Domestic Foal Weaning: Need for Re-Thinking Breeding Practices? *Animals (Basel)*. 2020 Feb 23;10(2):361.

38) Léa Lansade et al., Progressive habituation to separation alleviates the negative effects of weaning in the mother and foal, *Psychoneuroendocrinology*, Volume 97,2018

39) Det Norske Travselskap, Løpsreglementet pr. 1.1.2022 - versjon 4, 24.5.2022

40) Skandinaviskt Reglemente för Galopploppningar

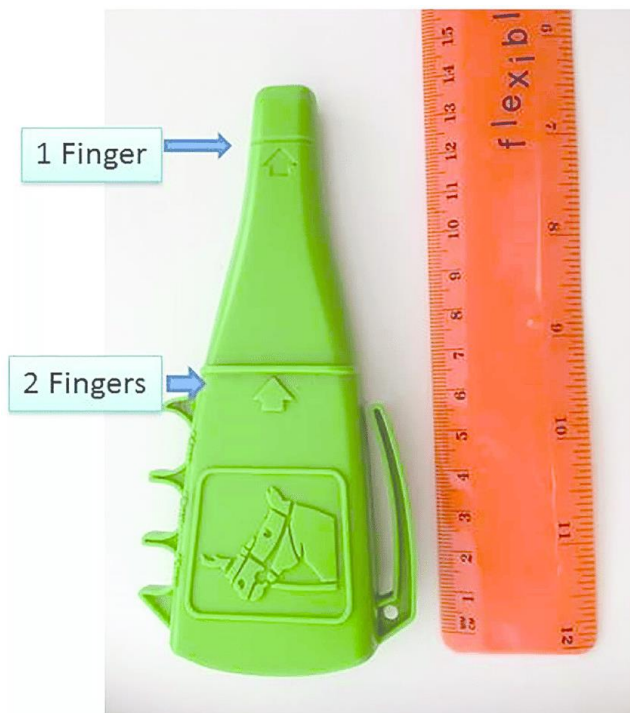
41) Meisfjord Jørgensen, G. H., Mejdell, C. M., & Bøe, K. E. (2019). Effects of hair coat characteristics on radiant surface temperature in horses. *Journal of Thermal Biology*, 102474.

42) Agria Djurförsäkring URL "Det vi ser är att barfotahoven tillåter mer rörelse", hentet 31.08.2022

Vedlegg 1-3

1) ISES Noseband Taper Gauge

Doherty, Orla & Casey, Vincent & McGreevy, Paul & Arkins, Sean. (2017). Noseband Use in Equestrian Sports – An International Study. *PLOS ONE*.

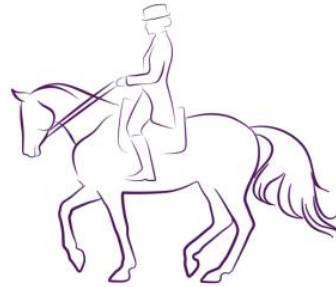
2) FEIs illustrasjoner av tillatt og ikke tillatt nakkeposisjon

Illustrasjoner hentet fra: FEI, Dressage-Stewards-Manual-2019_clean_update10.11.21, [Neck Positions - YouTube](#)

«Flexion» er tillatt, mens «Rollkur / Hyperflexion» er ikke tillatt.

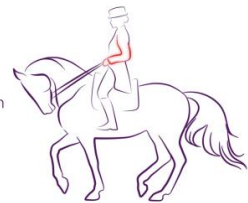
Flexion

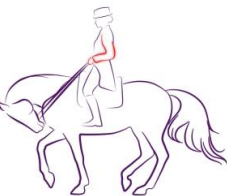
Rollkur/Hyperflexion

Rollkur/Hyperflexion

Rollkur/Hyperflexion

Rollkur/Hyperflexion

3) Bilder fra Norwegian Horse Festival, 2020

Bilde A og B er fra en klinikk ved Norwegian Horse Festival, 2020

Bilde C-F er fra oppvarmingsbanen før dressurstevne, Norwegian Horse Festival, 2020

